

DE SOCIALE ZEKERHEID IN EEN NOTENDOP

Als je sommige werkgevers en politici hoort, dan is de sociale zekerheid alleen maar een lastpost: een hoop uitgaven die de loonkost en de belastingen omhoog jagen. Ternauwernood hebben ze het nog over wat die sociale zekerheid maatschappelijk meebrengt. Dankzij de sociale zekerheid verbeterde de volksgezondheid aanzienlijk in de loop der jaren, kunnen de werknemers een bepaalde levensstandaard behouden tijdens periodes van werkloosheid en ziekte, krijgen gezinnen met kinderen een extra steuntje en werd het recht op pensioen voor oudere werknemers ingevoerd. We mogen dus best wel trots zijn op onze sociale zekerheid. We komen ook allemaal haast dagelijks in contact met de positieve effecten van de sociale zekerheid.

A. DE TAKKEN VAN DE SOCIALE ZEKERHEID

De **sociale zekerheid** bestaat uit zeven takken: werkloosheid, gezondheidszorg, ziekte en invaliditeit, pensioenen, arbeidsongevallen, beroepsziekten en gezinsbijlagen. Naast die zeven takken heb je ook nog het jaarlijks vakantiegeld voor arbeiders, maar daar gaat het eigenlijk om loon. Al wordt – anders dan bij de bedienden – wel een techniek van sociale zekerheid gebruikt om het geld bij de arbeiders te krijgen: een bijdrage van de werkgevers en betaling van het vakantiegeld via een vakantiekas.

Bepaalde materies die oorspronkelijk onder de federale sociale zekerheid vielen, werden inmiddels overgeheveld naar de Gemeenschappen of Gewesten. Voorbeelden hiervan zijn de gezinsbijlagen en een deel van de gezondheidszorg, zoals preventie en woonzorgcentra.

De federale takken van de sociale zekerheid worden beheerd door zelfstandige overheidsadministraties die aangestuurd worden door een beheerscomité waarin werkgevers- en werknemersvertegenwoordigers zeten: het zogenaamde paritaire beheer.

- De Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (RVA) staat in voor de verzekering tegen de werkloosheid. Ze kreeg

er ook de bevoegdheid bij de federale uitkeringen te betalen bij tijdskrediet, landingsbaan, loopbaanonderbreking, ouderschapsverlof, verlof voor de zorg voor zwaar zieken en palliatief verlof.

- Het Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV) staat in voor de uitkeringen bij ziekte en invaliditeit en voor de gezondheidszorg.
- Het Federaal agentschap voor beroepsrisico's (Fedris) staat in voor de uitkeringen bij arbeidsongeval of beroepsziekte.
- De Federale Pensioendienst (FPD) staat in voor de pensioenen.
- Daarnaast is er de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) die de bijdragen int. Die wordt ook paritair beheerd.

Overkoepelend is er het Beheerscomité van de sociale zekerheid, dat verantwoordelijk is voor de financiering van elk van de bovenvermelde takken vanuit de bijdragen die de RSZ int en het geld dat de overheden toevoegen (zie blz. 9). Anders dan bij de takken van de RSZ gaat het hier om een drieledig orgaan, met naast vertegenwoordigers van de werknemers en de werkgevers ook een vertegenwoordiging van de regering.

Naast de sociale zekerheid is er ook nog de **sociale bijstand**, voor mensen met geen of onvoldoende inkomen uit sociale zekerheid of uit andere bronnen. Op federaal vlak gaat het voornamelijk om het leefloon, de uitkeringen aan mensen met een handicap en de inkomensgarantie voor ouderen (IGO). Op regionaal vlak is er ook de gewaarborgde gezinsbijslag.

Bovenop die zeven takken van de sociale zekerheid en van de bijstand zijn de Gemeenschappen ook een bijkomende tak beginnen uitbouwen: de **verzekering van niet-medische zorgkosten** ('zorgverzekering' in Vlaanderen).

WERKLOOSHEIDSVZERKERING (RVA)

- Werkloosheidsuitkering voor wie onvrijwillig zijn werk verliest en tijdelijke inschakelingsuitkering voor jongeren die actief op zoek gaan naar werk na de studies en nog geen werk hebben gevonden. Ook ondersteuning bij tijdelijke werkloosheid, tijdskrediet, landingsbaan, loopbaanonderbreking en thematische verloven.
- Niet iedereen kan een werkloosheidsuitkering krijgen. Er zijn strenge voorwaarden:
 - voldoende aantal dagen gewerkt hebben tijdens een bepaalde periode en dus bijdragen betaald;
 - geen loon meer ontvangen;
 - niet werken voor eigen rekening;
 - onvrijwillig werkloos zijn, dus buiten je wil om;
 - beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt, dus in beginsel actief zoeken en een passend traject naar werk of een passende betrekking aanvaarden. Je wordt daarop gecontroleerd;
 - in België verblijven.
- Het bedrag van een werkloosheidsuitkering is afhankelijk van je gezinssituatie, van de werkloosheidsduur en van je laatste loon. De werkloosheidsuitkering is bij de aanvang 65% van je laatste loon, met een minimum van 1.077,96 euro per maand (bedrag voor een alleenstaande) en een maximum van 1.755,52 euro per maand. De uitkering vermindert naarmate je langer werkloos bent, om uiteindelijk te zakken tot een minimum (1.077,96 euro per maand voor een alleenstaande). Die bedragen worden geïndexeerd.
- Wie vrijwillig werkloos is (niet beschikbaar voor de arbeidsmarkt, het werk verlaten zonder goede reden, een foutieve houding, het weigeren van een inschakelingstraject,...), niet zoekt naar een baan, in het zwart werkt of zijn administratieve verplichtingen niet nakomt kan een sanctie krijgen. Een sanctie betekent dat je permanent of tijdelijk je werkloosheidsuitkering verliest.

De RVA (Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening) staat in voor de organisatie van de werkloosheidsverzekering. De vakbonden en de Hulpkas voor Werkloosheidsuitkeringen (HVW) zorgen voor de concrete verwerking en de uitbetaling van de werkloosheidsuitkeringen.

Budget (2018 - werknemersstelsel): 6,79 miljard euro

PENSIOENEN (FPD)

Werknemers hebben recht op een rustpensioen, een overlevingspensioen of een echtscheidingspensioen. Een rustpensioen is de uitkering die je ontvangt door vroegere tewerkstelling nadat je een bepaalde leeftijd hebt bereikt. Een overlevingspensioen is de uitkering die je ontvangt op basis van de tewerkstelling van de overleden echtgeno(o)t(e), als je onvoldoende eigen pensioen hebt. Voor jongere weduwen en weduwnaars werd het overlevingspensioen vervangen door een tijdelijke overgangsuitkering, waarna ze recht hebben op werkloosheidsuitkeringen als ze nog geen werk hebben gevonden.

Rustpensioen

- De wettelijke pensioenleeftijd is nu 65. In 2025 wordt dat 66, in 2030 67. Je moet niet verplicht op pensioen na je 65ste verjaardag. De werkgever heeft tegen dan wel het recht je met een verkorte opzegtermijn af te danken.
- Je kan als je een loopbaan hebt van 42 jaar op 63 jaar op vervroegd pensioen (na 44 jaar loopbaan op 60 jaar, na 43 jaar loopbaan op 61 jaar).
- Pensioenbedrag:
Per loopbaanjaar gebruikt men deze formule/breuk:
 - Jaarloon aangepast aan inflatie x 60% (alleenstaande) of 75% (gezin) / 45
 Dit wordt voor elk loopbaanjaar opgeteld en zo kom je aan het bruto pensioen.

Het industriële België kent in de 19de eeuw geen sociaal vangnet. Wie zijn werk verliest of niet meer kan werken, verzeilt in armoede. Liefdadigheid biedt dan de enige redding.

Foto: Collectie KADOC

- Er is een maximum loonbedrag bepaald voor de berekening van de pensioenen. Alles boven dit bedrag wordt niet meegeteld voor de berekening van het pensioen (plafond voor het jaarloon van 2019 is 57.602,62 euro).
- Je hebt recht op een minimumpensioen, als je minstens een loopbaan van 30 jaar hebt en een minimum aantal dagen per jaar hebt gewerkt.
- Bepaalde periodes worden gelijkgesteld voor de pensioenberekening. Dit betekent dat ze worden meegeteld aan een fictief loon. Bijvoorbeeld werkloosheid, ziekte, invaliditeit, militaire of burgerdienst...
- Wie een rustpensioen heeft mag nog bijverdienen. Wie 65 jaar is of een loopbaan van 45 jaar heeft, mag onbeperkt bijverdienen. De anderen mogen maar in beperkte mate bijverdienen.

TESSA, WERKZOEKEND

Tessa werd onlangs ontslagen door haar werkgever. Ze schrijft zich in als werkzoekende en meldt zich bij het ACV in haar gemeente om haar werkloosheidsdossier aan te laten maken en een werkloosheidsuitkering te ontvangen.

Overlevingspensioen

- Je hebt daar recht op als je minstens 47,5 jaar oud bent bij het overlijden van je partner in 2020. Elk jaar wordt die leeftijdsgrens verhoogd met 6 maanden, om 50 jaar te bereiken in 2025.
- Je bent minstens een jaar gehuwd. Die voorwaarde van een jaar telt niet als er al een kind is of een kind op komst is.
- Berekening overlevingspensioen: als de partner bij overlijden gepensioneerd was, dan krijgt de nabestaande 80% van dat pensioen; als de overleden partner nog niet op pensioen was, wordt het overlevingspensioen ingeperkt op basis van het aantal jaren van het jaar waarin de partner 20 werd tot het jaar voorafgaand aan het overlijden.
- Je mag bijverdienen bij een overlevingspensioen, maar ook hier geldt een grensbedrag.

Echtscheidingspensioen

Minder gekend is het echtscheidingspensioen: als een van de partners onvoldoende eigen pensioen heeft opgebouwd, dan heeft die vanaf de wettelijke pensioenleeftijd recht op een pensioen gelijk aan 62,5% van het pensioen van de partner (37,5% van de vroegere, begrensde lonen van de partner).

De Federale Pensioendienst (FPD) beheert het pensioenstelsel. De FPD is ook belast met de betaling van de uitkeringen.

Budget (2018 - werknemersstelsel): 26,47 miljard euro

GENEESKUNDIGE VERZORGING (RIZIV)

De verzekering geneeskundige verzorging is een verplichte verzekering voor nagenoeg de gehele Belgische bevolking.

Je moet aangesloten zijn bij een ziekenfonds of bij de Hulpkas voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (HKZIV) en bijdragen betalen tot een bepaald minimumbedrag. Voor de werknemers van de NMBS staat een bijzondere Zorgkas in.

Alle terugbetaalbare (gehele of gedeeltelijk) geneeskundig verstrekkingen zijn opgenomen in een lijst ('de nomenclatuur'). Hiervoor ontvang je een terugbetaling (een doktersbezoek, medicijnen, ziekenhuisverblijf, verblijf in andere rust- en verzorgingstehuizen).

De maximumfactuur zorgt dat de som van wat je in een jaar zelf moet betalen niet hoger is dan een vastgesteld bedrag (afhankelijk van je gezinsinkomen).

De verzekering geneeskundige verzorging wordt beheerd door de Rijksdienst voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV). De 'verzekeringsinstellingen' (ziekenfondsen of Hulpkas voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (HKZIV) of de bijzondere Zorgkas voor werknemers van de NMBS) staan in voor de betaling van de uitkeringen.

Budget (2018): 22,56 miljard euro

ZIEKTE- EN INVALIDITEITSUITKERINGEN (RIZIV)

In geval van arbeidsongeschiktheid heb je na de periode gedekt door het gewaarborgd loon ook recht op een ziekte-uitkering die je loonverlies voor een deel moet dekken.

Voorwaarden: in de zes maanden voor het verkrijgen van de uitkering minstens 120 arbeidsdagen hebben gepresteerd en een minimumbedrag aan bijdragen hebben betaald.

Primaire arbeidsongeschiktheid: na het eventuele gewaarborgd loon ten laste van de werkgever (30 dagen voor bedienden, twee weken voor arbeiders). Gedurende maximum 1 jaar heb je recht op 60% van je loon. Al wordt dat loon begrensd. Vanaf de 7de maand geldt ook een minimum, verschillend volgens de gezinssituatie en regelmaat van de arbeidsprestaties.

Na één jaar primaire arbeidsongeschiktheid begint de invaliditeitsperiode, waarbij de ziekte-uitkering wordt omgezet in een invaliditeitsuitkering. Het bedrag van de invaliditeitsuitkering is afhankelijk van de gezinstoestand. Een alleenstaande heeft recht op 55% van het gederfde loon, een gezinshoofd op 65% en een samenwonende op 40%, telkens met een minimum en een maximum.

Zwangerschap is een geen ziekte, maar een groot geluk. Toch betaalt RIZIV ook de uitkeringen uit bij moederschapsrust bij zwangerschap en bevalling nadien. In beginsel 82% van het begrensde loon tijdens de eerste 30 dagen en 75% nadien. Het kan ook zijn dat u al sneller moet stoppen om te werken omdat het werk schadelijk kan zijn voor moeder of kind. Tijdens die werkverwijdering is er een uitkering gelijk aan 78,237% van het begrensde loon.

Deze uitkeringen worden beheerd door de Rijksdienst voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (RIZIV). De 'verzekeringsinstellingen' (ziekenfondsen of Hulpkas voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering (HKZIV) of de bijzondere Zorgkas voor werknemers van de NMBS) staan in voor de betaling van de uitkeringen.

Budget (2018): 8,29 miljard euro

ARBEIDSONGEVALLENVERZEKERING (FEDRIS)

Alle werknemers zijn gedekt voor arbeidsongevallen en ongevallen op de weg van en naar het werk. Iedere werkgever moet hiervoor een verzekering afsluiten bij een verzekeringsinstelling. Het Federaal agentschap voor beroepsrisico's (Fedris) controleert dit en is ook verzekeraar voor bepaalde beroepsgroepen.

Niet alleen de medische kosten worden vergoed, ook het inkomensverlies. Dit zowel tijdens de tijdelijke arbeidsongeschiktheid als bij blijvende arbeidsongeschiktheid. Als iemand overlijdt ten gevolge van een arbeidsongeval worden ook vergoedingen voorzien, bijv. een lijfrente voor de overblijvende partner en een tijdelijke rente voor de kinderen.

Het stelsel van de arbeidsongevallen wordt beheerd door privéverzekeraars. De controle op de sector en de betaling van bepaalde uitkeringen worden verzorgd door het Federaal agentschap voor beroepsrisico's (Fedris).

Budget (2018): 263,62 miljoen euro

De volkswoede die in 1886 in Wallonië uitbarst, opent velen de ogen. De eerste sociale wetten komen eraan. Onder andere overheidssteun voor pensioen- en ziekenkassen, de arbeidsongevallenwet,... maken al voor de Eerste Wereldoorlog een einde aan de ergste wantoestanden.

Foto: Collectie KADOC

BEROEPSZIEKTEN (FEDRIS)

Ieder slachtoffer of een van zijn gezinsleden kan een aanvraag indienen voor de erkenning als slachtoffer van een beroepsziekte bij het Federaal agentschap voor beroepsrisico's (Fedris). Fedris zorgt voor de schade-loosstelling.

Het verband tussen de blootstelling aan een risico en een ziekte is vaak niet zo duidelijk. Daarom is er een lijst van beroepsziekten opgesteld. Als de beroepsziekte waarvan je slachtoffer bent op die lijst staat, word je als slachtoffer erkend. Als een beroepsziekte niet op de lijst staat, heb je ook de mogelijkheid om zelf de relatie tussen de blootstelling aan een risico en een ziekte aan te tonen.

Binnen Fedris zit ook het Asbestfonds, voor slachtoffers van asbestziekten, zelfs als die niet via het werk werden blootgesteld aan asbest.

Het Federaal agentschap voor beroepsrisico's (Fedris) staat in voor het beheer en de betaling van de uitkeringen bij een beroepsziekte.

Budget (2018): 231,27 miljoen euro

GEZINSBIJSLAGEN (REGIO'S)

De kinderbijslag werd de laatste jaren overgeheveld van de federale overheid naar de regio's. Er zijn daarvoor inmiddels vier systemen van toepassing voor de kinderbijslag in ons land: een Waals systeem (voor het Waals Gewest, zonder Oost-België), een Vlaams systeem (van toepassing in het Vlaams Gewest), een Brussels systeem (van toepassing in het Brussels Hoofdstedelijke Gewest) en een systeem voor Oost-België.

Het nieuwe Vlaamse systeem (zie kaderstuk) is van toepassing op kinderen geboren vanaf 1 januari 2019. Voor de kinderen die werden geboren vóór deze datum blijft de regelgeving die al bestond op federaal vlak van toepassing.

Het nieuwe Waalse systeem is van toepassing op kinderen geboren vanaf 1 januari 2020. De kinderen die werden geboren vóór deze datum blijven de bedragen van het federale systeem krijgen. Vanaf 1 januari 2019 werden wel al een aantal wijzigingen doorgevoerd in Wallonië, vooral wat de sociale toeslagen betreft.

Het nieuwe Brusselse systeem zal van toepassing zijn op alle kinderen geboren vanaf 1 januari 2020. De kinderen die werden geboren vóór deze datum hebben recht op het behoud van het (federale) bedrag waarvan ze genoten in december 2019 als dit bedrag hoger is.

Het systeem in Oost-België is van toepassing sinds 1 januari 2019. De kinderen die werden geboren vóór deze datum blijven genieten van het (federale) bedrag waarvan ze genoten in december 2018 als dit bedrag hoger is.

In Vlaanderen werd de kinderbijslag voor kinderen geboren vanaf 1 januari 2019 hervormd tot 'het Groeipakket'. Het Groeipakket is de naam voor alle financiële tegemoetkomingen die een kind in Vlaanderen kan krijgen.

Per kind krijgt een gezin in het Groeipakket:

- **een startbedrag** (vroeger: kraamgeld of adoptiepremie);
- **een basisbedrag** (vroeger: kindergeld of kinderbijslag);
- **een schoolbonus** (vroeger: schoolpremie of officieel 'jaarlijkse bijslag').

Daarnaast zijn in het Groeipakket ook 'participatie-toeslagen' voorzien die enkel gelden onder bepaalde voorwaarden.

- **kinderopvangtoeslag**: als je baby of peuter naar een niet-inkomensgerelateerde Vlaamse kinderopvang gaat;
- **kleutertoeslag**: als je kleuter (voldoende) naar een Vlaamse kleuterschool gaat;
- **schooltoeslag** (vroeger: schooltoelage): voor wie schoolgaande kinderen ouder dan 3 jaar heeft en minder verdient dan een bepaalde grens.

Dan zijn er nog twee extra toeslagen:

- **sociale toeslag**: afhankelijk van het inkomen en het aantal kinderen;
- **zorgtoeslag** voor weeskinderen, pleegkinderen of kinderen met een zorgbehoefte.

CHRISTOPHE, BEDIENDE, ONTVANGT ZIEKTE-UITKERING

Christophe brak zijn been tijdens een zaalvoetbal-tornooi. Hij kon drie maanden niet werken. Na een maand arbeidsongeschiktheid (betaald door zijn werkgever) ontving hij een ziekte-uitkering. Bovendien werden de ziekenhuisfacturen en de doktersbezoeken grotendeels terugbetaald.

B. HOE WORDT DE SOCIALE ZEKERHEID VANDAAG GEFINANCIERD?

We beperken ons hier tot de financiering van de federale sociale zekerheid van de werknemers. Die financiering is de laatste jaren serieus dooreengeschud. Ze moest immers worden aangepast aan de staatshervorming, met de overheveling van een aantal onderdelen van de sociale zekerheid naar Gewesten en Gemeenschappen, waaronder het grote blok van de gezinsbijslagen.

Als uitloper van de laatste staatshervorming kwam er een wet tot hervorming van de financiering van de sociale zekerheid, de Wet van 18 april 2017. Die wet paste de financiering niet enkel aan de staatshervorming aan, maar ook aan de vermindering van de patronale bijdragen die de regering-Michel besliste door te voeren in het kader van de zogenaamde taxshift. Dat verlies aan bijdragen moest immers worden gecompenseerd met alternatieve financiering vanuit de overheid. De sociale partners pleitten ook voor een radicale vereenvoudiging van de diverse financieringsbronnen. Onder druk van vooral de N-VA kwam daar echter ook een venijnig 'responsabiliseringsmechanisme' bij (meer daarover op blz. 22).

DRIE FINANCIERS

De sociale zekerheid van de werknemers blijft op hoofdlijnen drie financiers kennen:

- de werkgevers (met patronale bijdragen);
- de werknemers (met persoonlijke bijdragen);
- de overheid (gewone overheidsdotatie, alternatieve financiering, evenwichtsdotatie, toelagen vanuit de regio's).

Volgens de afgesloten rekeningen van de sociale zekerheid voor 2018 stonden werkgevers en werknemers samen in voor 73,4% van de inkomsten (49,96 miljard euro).

Daar komen dan vier aparte financieringen bij vanuit de overheden, samen goed voor 26,6% van het budget:

- 2,08 miljard euro gewone overheidsdotatie (3,1% van de inkomsten);
- 12,46 miljard euro alternatieve financiering (18,3% van de inkomsten), waarvan 77,3% uit overheveling van btw-ontvangsten en 22,7% uit overheveling van inkomsten uit roerende voorheffing vanuit de federale overheid;
- 2,11 miljard 'evenwichtsdotatie' (3,1% van de inkomsten);
- 1,42 miljard euro aan toelagen vanuit Gewesten en Gemeenschappen (2,1% van de inkomsten). Dit bedrag komt overeen met de factuur die de federale overheid stuurt voor de uitvoering, via de sociale zekerheid, van opdrachten waarvoor Gewesten en Gemeenschappen bevoegd zijn. Denk aan de vermindering van RSZ-bijdragen voor de aanwerving van bepaalde doelgroepen. De RSZ voert uit, maar factureert de minderinkomst aan het betrokken Gewest.

In de jaren 1920 groeit de aandacht voor sociale wetgeving. In 1924 wordt een verplichte pensioenverzekering voor alle arbeiders ingesteld, gefinancierd met bijdragen van arbeiders en werkgevers. Een jaar later wordt dit uitgebreid tot de bedienden.

Als 73,4% van de financiering van de sociale zekerheid van de werknemers en de werkgevers komt, dan kunnen de sociale partners met recht en reden hun betrokkenheid blijven opeisen bij het beheer van de sociale zekerheid.

Vanuit de politiek wordt dit nochtans meer en meer miskend, onder het mom dat de 'primauteit van de politiek' moet gegarandeerd zijn.

Terwijl die sowieso al gegarandeerd is door de wet. De sociale partners mogen ternauwernood zelf iets beslissen. Quasi elke aanpassing aan de financiering of aan de uitgaven van de sociale zekerheid vergt een wet of een regeringsbesluit. In het globaal beheer van de sociale zekerheid heeft de regering trouwens een vetorecht. Zodat je zelfs niet kunt spreken van een gelijkwaardig partnerschap. Erger, steeds meer zien we de politiek eenzijdig optreden, zonder vooraf de sociale partners te betrekken. Zoals we ook steeds meer zien dat ze weigert om unanieme adviezen van de sociale partners te volgen. Wat dus vooral nodig is, is een vrijwaring en versterking van de rol van de sociale partners. En geen uitholling ervan.

De rechterzijde is erg gebrand op het in vraag stellen van de rol van de vakbonden bij de uitbetaling van de werkloosheidsuitkeringen en van de mutualiteiten als het gaat om ziekte- en invaliditeitsuitkeringen en de terugbetaling van medische kosten. De rol die de werkgevers of privéactoren spelen via de sociale secretariaten, de kinderbijslagfondsen, de vakantiekassen en de arbeidsongevallenverzekeraars komt soms ook onder druk, maar in mindere mate. Het past in een globaal initiatief van de rechterzijde om de vakbonden en

mutualiteiten te verzwakken. Met betere of goedkopere dienstverlening heeft het in elk geval niks te maken, wel integendeel.

SOCIALE BIJDRAGEN ZIJN UITGESTELD LOON

Een belangrijk deel van de marge voor loonsverhogingen vloeit naar de sociale zekerheid via sociale bijdragen. Met bovenop voor de meeste werknemers (werknemers met een loon vanaf 1.954 euro per maand) ook nog eens de bijzondere bijdrage voor de sociale zekerheid. Dat stuk van het loon is echter niet verloren. Het komt terug bij de werknemers, in de vorm van uitkeringen bij werkloosheid, tijdskrediet, ziekte, ongeval of pensioen of als tussenkomst in medische kosten. Sociale bijdragen zijn bij wijze van spreken uitgesteld loon.

DE WELVAARTSENVELOPPE

Begin jaren 2000 stelden vakbonden en mutualiteiten vast dat de uitkeringen en pensioenen steeds verder achterop liepen bij de gestegen welvaart. De sociale uitkeringen werden dan wel aangepast aan de index, maar de loontrekkenden bekwamen daar bovenop ook nog een loonsverhoging. Een langdurig en gezamenlijk actieplan zorgde voor een doorbraak in 2005, in nasleep van het Generatiepact. De sociale partners kregen van de regering de beschikking over een 'welvaartsenveloppe'. Die welvaartsenveloppe – bovenop de indexering van de uitkeringen – is een vastgelegd budget (voor de periode 2019-2020 ging het over 724,4 miljoen euro), waarmee de sociale partners aan de slag kunnen om welbepaalde uitkeringen te verhogen bovenop de normale indexering. Onder meer de invoering en uitbouw van het vakantiegeld voor langdurig zieken is hiervan het resultaat.

Taxshift leidt tot gat in de schatkist

De regering-Michel voerde een taxshift door die een vermindering van de patronale bijdragen voor de sociale zekerheid koppelt aan verminderingen in de personenbelasting. Binnen de regering werd de afspraak gemaakt dat deze hele operatie budgettair neutraal moest zijn. Dat wil zeggen dat tegenover de vermindering van patronale bijdragen en belastingen ook evenveel nieuwe inkomsten moesten staan. Daarom ook werd gesproken van een tax'shift': een verschuiving van bijdragen op arbeid naar andere bijdragevormen. De compenserende maatregelen voor de taxshift bestaan vooral uit een hogere btw op elektriciteit, hogere accijnzen op diesel, tabak en alcohol, strengere maatregelen tegen internationale belastingontwijking (kaaimantaks), de invoering van een speculatietaks en de verhoging van de roerende voorheffing van 25 en 27%.

Wat gebeurde? De verlaging van patronale bijdragen en belastingen ging gewoon door, maar de beloofde verschuiving naar nieuwe belastingen bleef haperen, totaal in strijd met de aanvankelijke engagementen. Zo bracht de kaaimantaks nauwelijks wat op. En de speculatietaks werd al snel afgevoerd. Globale balans: een zware aderlating voor de schatkist en de sociale zekerheid. In plaats van zich te schamen gingen de rechtse partijen er zelfs prat op dat het uiteindelijk geen taxshift werd, maar een taxcut. De Nationale Bank sprak van een gat van 4,8 miljard euro. Dat is het laatste cijfer waarover we beschikken, omdat alle overheidsinstanties dat probleem nadien onder de mat veegden.